

Noter til Herman Daly's »Efter Væksten«

Population control betyder ikke befolkningskontrol

Morten J. Lintrup, civ.ing., HD (Logistik), forretningsfører
Demografisk Råd og Selskab (DROS)

1. Indledning

Læsere af *Økonomi & Politik* vil i almindelighed være velorienterede om i hvert fald hovedtræk af »Den bæredygtige udviklings økonomi«, som undertitlen lyder til Herman Dalys seneste hovedværk (Daly, 1997). Bogen har også nydt betydelig bevågenhed i dagspressen (fx Jespersen, 1997). Uanset værkets banebrydende karakter – eller måske netop på grund af den – er der imidlertid grund til at knytte et par kommentarer til bogen, især til dens danske oversættelse.

Note 1: Control betyder styring

I den danske oversættelse af Dalys bog er *population control* konsekvent oversat til befolkningskontrol. Hovedbetydningen af [engelsk] *control* er dog [dansk] styring, se fx en udførlig redegørelse i (Skyum og Dahlgaard, 1988) for hvorfor *quality control* i en ganske analog sammenhæng skal oversættes til kvalitetsstyring. Forholdet bekræftes af (Willey, 1997). Det bemærkes, at danske ordbøger ikke stemmer overens i spørgsmålet. »Gyldendals røde« (1987) anfører *styring* som den primære betydning, hvorimod den større »grønne« (1980) ikke gør det.

Jeg foreslår derfor, at *population control* i almindelighed bør oversættes ved befolkningsstyring eller måske det mere mundrette og præcise *styring af befolkningsudviklingen*, se i øvrigt (*Social Demografi*, 1997). Den forkerte oversættelse er dog særdeles udbredt – vel snarere reglen end undtagelsen – så oversætteren skal ikke væsentligt lastes at være snublet på dette ene punkt. Det samme forhold finder langt mere graverende udtryk andre steder, se fx (Udenrigsministeriet, Danmark, 1994).

Den fejlagtige oversættelse er ikke mindst ulykkelig, fordi *kontrol* er et kraftigt minusord på dansk, i modsætning til det korrekte og neutrale *styring*. Som et praktisk eksempel kan man tænke på, at (milde) politiske instrumenter med indvirkning på befolkningsudviklingen – såsom justeringer af børnechecken eller retten til forældreorlov og barselsorlov – vil gælde som *population control*, – hvorimod enhver vist ville finde det misvisende at betegne den type regulering som befolkningskontrol!

Det kan ikke afvises, at det i visse, konkrete situationer kan være rigtigt at oversætte *population control* med befolkningskontrol. Det kan dog kun være tilfældet, når det klart fremgår af omstændighederne, fx samtidig omtale af specifikke tiltag, som er direkte kontrollerende snarere end blot styrende.

Note 2: Bekæmpelse af børnearbejde er kamp mod befolkningstilvæksten

Det forekommer ikke rimeligt kun at kritisere den danske oversættelse af Dalys værk. Derfor skal også knyttes en principiel kommentar til selve teksten. Som enhver anden tager Daly afstand fra børnearbejde. Han advarer ligeledes kraftigt mod konsekvenserne af befolkningstilvæksten. Men han sammenkæder intetsteds de to ting.

Som halvstuderet økonom med interesse for befolkningsspørgsmål forundres man ved læsning af faglitteraturen over, at der yderst sjældent – om nogen sinde – foretages en direkte teoretisk sammenkobling af disse fænomener. Men ved opstilling af investerings- og afkastprofil for et opvækstforløb vil det for en aktør med en kortsigtet tidshorisont (høj diskonteringsrate) blive mindre attraktivt at få børn – især mange børn – når disse først i en højere alder kan begynde at tjene penge til familien.

Det bemærkes, at sammenhængen gælder uanset om den økonomiske aktør er nogle fattige forældre, eller det er en fattig stat. Ligeledes gælder sammenhængen uanset om midlet til afskaffelse af børnearbejde har karakter af »stok« eller »gulerod«. Den principielle sammenhæng synes således klar og entydig, omend det naturligvis kun ved empiriske analyser kan fastslås, hvor kraftig den er.

Det er væsentligt at få etableret den direkte sammenhæng mellem afskaffelse af børnearbejde og begrænsning af befolkningstilvæksten, fordi enhver kan se det ønskelige i at af-

skaffe børnearbejdet, ligesom de fleste gerne ser befolkningstilvæksten modvirket. Blot råder der en fortvivlende mangel på accepterede virkemidler til at opnå det sidste.

2. Organisatorisk og etymologisk bemærkning

Demografisk Råd Og Selskab (DROS) er en uafhængig privat organisation (NGO) stiftet spontant på et dagligstuemøde i februar 1996. Formålet er at udbrede bevidstheden om demografiske problemers voksende betydning globalt og internationalt, samt at fremme bæredygtige beslutninger i befolkningsspørgsmål, såvel i samfundet som på individniveau. Formålet søges nået gennem debat- og oplysningsvirksomhed. *DROS* har i 1998 opnået et mindre tilskud fra tipsmidlerne til udarbejdelse af undervisningsmateriale til anvendelse på gymnasieniveau.

DROS blev i 1997 optaget i *European Pherology Organisations Confederation (EPOC)*. *EPOC* udgiver tidsskriftet *The Pherologist* (ISSN 1028-9798, red. D. J. Oostra). Se i øvrigt omtale af *EPOC*, *DROS*, m. fl. organisationer i (Oostra and Others, 1998).

Ordet *pherologi* er konstrueret i 1995 af Alec Ponton på basis af græsk *pherem* (at bære). *Pherologi* kan således forstås som bæreevnestudier eller økologisk demografi med økonomiske aspekter. Det har været overvejet at ændre *DROS'* navn til *Selskabet for Bæreevnestudier (SBS)*.

Referencer

- Daly, Herman E. (dansk 1997, org. *Beyond Growth*, 1996): Efter væksten. Forlaget Hovedland. Oversat af Ole Lindegård Henriksen.
- Jespersen, Jesper (1997.07.21): Ny økonomisk klassiker. Kronik i *Politiken*.
- Oostra, Doeke J., and others: The European Umbrella Organisation for Population Policy, *Population and Environment*, Vol. 19 (6), 513-32, Juli 1998.

Social Demografi, medlemsblad for DROS, 1. årg. nr. 2 (1997). ISSN 1397-2693.

Skyum, Ole, og J. J. Dahlgaard (1988): KVALITET, Danmarks fremtid. Forlaget *Centrum*.

Udenrigsministeriet, Danida (1994): Danmarks indsats på befolkningsområdet, en strategi.

Willey, David (1997): Pers. komm. [DW er formand for *European Pherology Organisations Confederation (EPOC)*. Han repræsenterer *Optimum Population Trust* (UK) og læser (blandt mange andre sprog) dansk, – til dels på grund af familie bosat i Danmark]